
MEMUR SENDİKALARI KAPATILAMAZ

Geçtiğimiz günlerde valiliklere, “memurların sendika kurmaları ve sendikal faaliyette bulunmalarının mümkün olmadığına ilişkin” bir genelge gönderildi. İstanbul Valiliği'nin, İçişleri Bakanlığı'nın bu genelgesi üzerine İstanbul'da bulunan memur sendikalarının kapılarını mühürlemesi, kimi büyük illerimizde tepkilere yol açtı. Basından izlediğimiz bu tepkilerde de dile getirildiği gibi, İçişleri bakanlığı ve İstanbul Valiliği bu tutumlarıyla hiçbir biçimde yasal hakları bulunmadığı halde yargının görev alanına karışmada bulunmuşlardır. Üstelik mahkemeden bütün memur sendikaları için “*emsal*” olabilecek bir kararın yakında çıkması beklenirken.¹

Bu durumda konuyu bizim de enine boyuna irdelemeye kuşkusuz ki olanağımız yok. Ancak İçişleri Bakanlığı'nın anılan genelgesinde yer alan kimi savların üzerinde düşünebiliriz.

Genelgede, Anayasa'da ve ilgili yasalarda memurların sendika kurabilecekleri ve toplupazarlık yapabileceklerine ilişkin bir hükme rastlan-

¹ Ankara 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde EĞİTİM-İŞ Sendikası'nın çalışmalarının durdurulması ve kapatılması istemiyle Ankara Valiliği'nce açılan davanın 11 Nisan 1991'de duruşması vardır.

madığı belirtilmiş, ne ki bu konuda herhangi bir “yasak” gösterilememiştir. Bunun da nedeni, Anayasa’da ve iç hukukumuzun konuyla ilgili öteki bütün yasalarında toplu sözleşme hakkını memurlara yasaklayan herhangi bir hükmün bulunmamasıdır. Öyleyse toplu sözleşme hakkını kullanan memur sendikası, iç hukukumuz açısından yasak (yasa dışı) bir kuruluş olarak nitelendirilemez ve kapatılamaz. Grev hakkını da kullanıyor olsa bile yürütme, bu konuda en çok yargı yoluna başvurabilir.

İçişleri Bakanlığı’nın genelgesinde bir de, ülkemizde onaylanan uluslararası sözleşmeler arasında memurlara sendika hakkı tanıyan herhangi bir sözleşmenin bulunmadığı savlanmakta, dolayısıyla bu konuda, “Anayasa’nın, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmaları kanun hükmünde” sayan 90. Maddesine dayanılmasına olanak bulunmadığı belirtilmektedir.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş (TBMM’nce onaylanmış) uluslararası sözleşmelerin Anayasa’nın 90. Maddesine göre yasa hükmünde sayılacağına Yürütme’ce de kabulü, kuşkusuz ki günümüz Türkiye’sinde sevindiricidir. Ancak nedense konumuzda Bakanlık genelgesi ile Yürütme, ILO’nun ülkemizde onaylanmasına hâlâ yanaşılmayan 87 sayılı sözleşmesi ile, Avrupa Sosyal Şartı’nın onay dışı tutulan 5. ve 6. Maddelerine gönderme yapmaktadır. Oysa ki Yürütme’nin bu iki sözleşmeye sığınma olanağı yoktur. Çünkü asıl, TBMM’nce onaylanmış iki uluslararası sözleşme vardır. Bunlardan 1951 yılında onaylanmış bulunan 98 Sayılı ILO Sözleşmesi, memurları da kapsayan gönüllü toplupazarlık hakkını tanımaktadır. 1953 yılında onayladığımız İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ise, yine memurlar da içinde olmak üzere “herkese sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkı”nı öngörmektedir. Kaldı ki bilim insanlarımızın, Yürütme’nin memur sendikalarına karşı

başlattığı yasa dışı tutumuna dayanak yaptığı 87 sayılı ILO Sözleşmesi ile Avrupa Sosyal Şartı'nda onay dışı bırakılan 5. ve 6. Maddelerin bile ülkemizi bağlayacağına ilişkin görüşleri bulunmaktadır.

İçişleri Bakanlığı'nın genelgesinde memur sendikalarının 2821 Sayılı İşçi Sendikaları Yasası hükümlerine göre kurulmuş buldukları, "Anayasa ve yasalara göre memurların kendilerini işçi gibi kabul edemeyecekleri" de savlanmaktadır. Oysa memur sendikaları, 2821 Sayılı İşçi Sendikaları Yasası'na değil, 98 Sayılı ILO Sözleşmesi'ne ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ne dayanılarak kurulmuşlardır ve örneğin EĞİTİM-İŞ Sendikası'nın Tüzüğünde 2821 Sayılı yasaya gönderme yapılan herhangi bir öge bulunmamaktadır.

Görüldüğü gibi memur sendikaları, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin 23.11.1990 günlü ilamında da belirtildiği gibi, ancak "2821 Sayılı Sendikalar Kanunu anlamında bir sendika sayılamaz." Yoksa TBMM'nce onaylanmış bulunan 98 Sayılı ILO Sözleşmesi ile İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi karşısında ve Anayasa'nın bu iki sözleşmeyi iç hukukumuzun bir parçası durumuna sokan 90. Maddesi uyarınca, yasal anlamda, kesinlikle sendikadırlar.

Bu durumda, yasalar çerçevesinde kalınarak memur sendikalarının kapısına kilit vurulamaz. Hem de ivedilikle asıl yapılması gereken, iç hukukumuzdaki yasal düzenleme boşluğunu, memur sendikalarını toplusözleşme ve grev hakkıyla da donatarak gidermektir. Bu görevin yasama organınca 1951 ve 1953 yıllarından bu yana yerine getirilmemiş olması da gösteriyor ki,² bu iş, memurların kendi örgütlü savaşımlarına

² Toplusözleşme ve grev hakkını içermediğinden, Yasama Organı'nın, 1965 tarihli ve 624 Sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunu ile bu görevini bir zamanlar yaptığı söylenemez.

kalmakta ve bu savaşlarını kamuoyunun yeterli desteğini sağlayacak boyutlara yükseltmelerine bağlı bulunmaktadır. Bu ise öncelikle, işkol- larında memurların örgütsel birliğinden, şimdilik bu olamıyorsa bile örgütlerin eylem birliğinden geçmektedir.

Sayın Gülmez'in de dediği gibi, "hiçbir ulusal düzenlemenin bulunmadığı bir hukuk düzeninde sendikal haklar savaşlarıyla 'sendika'yı toplumsal bir gerçekliğe dönüştürmeyi başaran öğretmenlerimiz ve devlet memurlarımız"³, bu için de üstesinden geleceklerdir.

Cumhuriyet, 8 Nisan 1991

³ Prof. Dr. Mesut Gülmez/ Memurlar ve Sendikal Haklar. İmge Kitabevi, Ankara. Kasım 1990.